

FRÁSÖGN

af fundi þingmannanefndar og ráðherra EFTA í Brussel 20.–21. nóvember 2025.

Fundur þingmannanefndar, ráðgjafanefndar og ráðherra EFTA fóru fram í Brussel, auk þess sem þingmannanefndin hélt fund með ráðgjafanefnd EFTA og eiginlegan nefndarfund. Af hálfu Íslandsdeildar sóttu fundina Grímur Grímsson, formaður, Diljá Mist Einarsdóttir, varaformaður, Ingibjörg Isaksen, Kolbrún Áslaugar Baldursdóttir og Kristján Þórður Snæbjarnarson, auk Eggerts Ólafssonar ritara. Grímur er formaður þingmannanefndar EFTA á árinu 2025 og stjórnaði fundunum, ýmist sjálfur eða með formanni ráðgjafanefndar EFTA.

Þingmannanefnd EFTA hélt sameiginlegan fund með ráðgjafanefnd EFTA (hér eftir „nefndirnar“). Þær fengu fyrst á sinn fund embættismann á skrifstofu framkvæmdastjóra alþjóðaviðskipta hjá framkvæmdastjórn ESB. Hann var fenginn til að ræða um viðskiptastefnu ESB á Atlantshafssvæðinu. Umræður snerust þó einkum um ákvörðun ESB 18. nóvember 2025 um að leggja á verndarráðstafanir á kísilmálm sem ná til Íslands og Noregs. Fulltrúi ESB fjallaði um hvernig Evrópusambandið hefur nálgast Bandaríkin í viðskiptalegu tilliti. Aðalmarkmiðið með viðskiptastefnu ESB sé að reyna að verða samkeppnishæfari og þróa innri markaðinn þannig að óþarfa hindranir séu til staðar. Þar séu EES-ríkin mikilvægir samstarfsaðilar.

Varðandi verndarráðstafanir þá lýstu fundarmenn yfir áhyggjum af því að nú væru að verða til tveir innri markaðir, innan ESB og svo ytri innri markaðurinn þar sem EES EFTA-ríkin stæðu. Þá hefði þetta ekki þau áhrif að styrkja efnahagslegt sjálfstæði Evrópu heldur þvert á móti græfi það undan því að taka ákvörðun af þessu tagi gagnvart Íslandi og Noregi. Grímur Grímsson lýsti miklum vonbrigðum með þessa ákvörðun. Diljá Mist Einarsdóttir sagði að það væri ekki hægt að segja að Bandaríkin séu óábyrg þegar ESB tekur svona ákvarðanir. Hún féllist ekki á að það væri talað niður til EES EFTA-ríkjanna og þeim sagt að nálgast ákvarðanir af svona tagi af yfirvegum. Kristján Þórður Snæbjarnarson sagði að þetta væru ekki góð skilaboð þegar horft væri fram á við. Ef þetta væri dæmi um það sem koma skal þá sé komin upp slæm staða. Það verði að íhuga hvort ekki sé hægt að snúa þessu við. Fulltrúi ESB sagði að þessi ákvörðun væri ekki tekin af léttúð og ekki væri verið að reyna að grafa undan EES-samningnum. ESB sé meðvitað um hagsmuni Íslands og Noregs og reynt hafi verið að koma til móts við þá. 75% af innflutningi, miðað við besta ár þeirra í útflutningi, verði tollfrjáls. Sambandið sé meðvitað um að móttökurnar hafi ekki verið góðar á Íslandi og Noregi. ESB hafi þurft að gæta að því að ákvörðun þeirra væri í samræmi við reglur Alþjóðaviðskiptastofnunarinnar. Þetta eigi að nálgast af yfirvegum og sjá hverjar afleiðingarnar verði sem hann telur að verði ekki miklar þegar upp er staðið. Það verði vakt að af nákvæmni.

Auk þessa fengu nefndirnar á sinn fund gesti frá hugveitum sem ræddu stefnu ESB á sviði efnahagslegs öryggis annars vegar og hins vegar við að hraða grænu umskiptunum og efla samkeppnishæfni. Loks fengu nefndirnar gesti frá EFTA-skrifstofunni sem kynntu tillögur ESB að fjárhagsramma til margra ára (e. *Multiannual Financial Framework*). Undir þeim lið velti Kolbrún Áslaugar Baldursdóttir upp hvort einföldunarstefna ESB gæti ekki haft þau jákvæðu áhrif að leiða til sparnaðar sem gæti haft áhrif á fjárhagsramma ESB. Loks var fjallað um aðkomu nefndanna að þverlægum stefnumótunartillögum Evrópusambandsins.

Því næst áttu nefndirnar fund með utanríkisráðherrum EES EFTA-ríkjanna, Þorgerði Katrínu Gunnarsdóttur, Sabine Monauni frá Liechtenstein og Espen Barth Eide frá Noregi. Fyrsta umræðuefni fundarins voru verndarráðstafanir ESB og ákvörðun þeirra að því er varðar járnblendi. Ráðherrarnir sögðu að Evrópusambandið væri að reyna að bregðast við breyttum aðstæðum í alþjóðaumhverfinu. Þessar ráðstafanir væru liður í að bregðast við áskorunum í framleiðslu í ESB. EES EFTA-ríkin séu ekki ósammála um að þetta sé vandamál sem leysa þurfi en að þau séu ekki hluti af vandamálinu heldur hluti af lausninni. Farið var yfir afstöðu að skilyrði fyrir beitingu 112. gr. EES væru ekki uppfyllt og hagsmunagæslu við að sannfæra ESB um að fara ekki þessa leið. Hafa þyrfti í huga að járnblendi væri ekki eina framleiðslan sem á undir högg að sækja í Evrópu. Í þessum aðstæðum þurfi ESB á bandamönnum að halda og þeir verði að skilja að það séu engir nánari bandamenn en Ísland. Leiðtogar ríkjanna hafi verið í sambandi við Ursula von den Leyen vegna málsins sem hafi sagt að þetta væri einstök aðgerð og yrði ekki fordæmi til framtíðar. Í umræðum var því velt upp hvort þessar aðgerðir muni skila tilætluðum árangri og ef svo er ekki, hvort ekki væri hætta á að ESB gæfi í og að Ísland og Noregur ásamt öðrum yrðu fyrir frekari aðgerðum. Diljá Mist tók undir að mikilvægt væri að verja EES-samninginn og lagði áherslu á að þessi ákvörðun væri brot á EES-samningnum og gengi þvert á markmið Evrópusamstarfs. Kolbrún velti því fyrir sér hvort það væri hægt að finna jákvæðar hliðar á þessu, t.d. að verð hækki sem og bæti samkeppnisstöðu okkar fyrirtækja. Því var

svarað til að þessi herferð Íslands og Noregs hafi þó leitt til þess að vitneskja allra ríkja í Evrópu um EES-samninginn hafi aldrei verið meiri. Sú vitneskja ein og sér komi ekki í veg fyrir frekari sambærilegar ákvarðanir. Áfram yrði að vinna ötullega að hagsmunagæslu en þessi aukna vitneskja væri jákvæð.

Nefndirnar áttu einnig fund með Þorgerði Katrínu Gunnarsdóttur utanríkisráðherra, sem fer með formennsku í EFTA-ráðinu, um viðskipti við þriðju ríki. Á fundinum var rætt um viðskiptastefnu EFTA gagnvart þriðju ríkjum og stöðu viðræðna um gerð viðskiptasamninga, sér í lagi við Víetnam. Þá var rætt um ákvæði gildandi samninga um sjálfbæra þróun og eftirlit með þeim. Loks var rætt um hvernig stefna aðildarríkjanna ætti að þróast til framtíðar litið með hliðsjón af áskorunum á alþjóðavettvangi.